

บทที่ ๔
การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของ
เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตศจรรย์

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีจิตอาสาทั้งโดยทั่วไปและทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดทฤษฎีการทำงานจิตอาสาทั้งสองแนวมีแนวคิดและความหมายไปในทิศทางเดียวกันคือการมีจิตที่พร้อมจะสละแรงกาย ความสามารถ ความคิด กำลังทรัพย์และเวลาเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นในสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน

ในส่วนหลักพุทธธรรมเกี่ยวข้องกับการทำงานจิตอาสานั้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานจิตอาสาไว้จำนวน ๕ หมวดซึ่งแต่ละหมวดจะเกี่ยวข้องกับการปรารถนาช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในความทุกข์ยาก ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์และเป็นการช่วยเหลือแบบไม่มีเงื่อนไข ไม่ต้องการผลตอบแทน รวมถึงหลักการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการพัฒนาตนซึ่งเป็นผลจากการทำงานจิตอาสา หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานจิตอาสาที่ผู้วิจัยศึกษาประกอบไปด้วย (๑) สังคหวัตถุ ๔ (๒) อิทธิบาท ๔ (๓) พรหมวิหาร ๔ (๔) สมรวาสธรรม ๔ (๕) สาราณียธรรม ๖

ในบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของเยาวชน SOS ของเสถียรธรรมสถาน รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตศจรรย์ ไว้ดังนี้

- ๑) การทำงานจิตอาสา
- ๒) การทำงานร่วมกับผู้อื่น
- ๓) การพัฒนาตน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เยาวชน SOS ของเสถียรธรรมสถาน รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตศจรรย์จากกลุ่มตัวอย่างของพี่ต้นน้ำที่กลับมาช่วยงานจิตอาสาค่ายเยาวชน SOS ของเสถียรธรรมสถาน ในรุ่นต่อมา รวมถึงการช่วยงานจิตอาสาในโครงการอื่นๆของเสถียรธรรมสถานจำนวน ๑๐ คน

รายชื่อพี่ต้นน้ำ เยาวชนจิตอาสาค่ายเยาวชน SOS ของเสถียรธรรมสถาน ผู้เคยเข้าร่วมค่าย ๘ ส้อมหัตศจรรย์ เมื่อวันที่ ๒๐-๒๖ เมษายน ๒๕๕๔ ที่ผ่านการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของเยาวชน SOS ของเสถียรธรรมสถาน รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตศจรรย์ แบ่งเป็นเยาวชนชาย ๕ คนและเยาวชนหญิง ๕ คนมีรายชื่อดังนี้

ชื่อ นามสกุล	อายุ	การศึกษา
๑) นายณัฐวุฒิ สารทอง	๒๕ ปี	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพมหานคร
๒) นายพชร ชยธวัช	๒๒ ปี	กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร
๓) นายเอกพล ขุนจำนงค์	๒๑ ปี	กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร
๔) นายสุระ บุญเผย	๒๑ ปี	กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระบบการศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
๕) น.ส. สานฝัน บุญสอน	๒๐ ปี	กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี
๖) น.ส. ชนากานต์ บุญสนิท	๑๙ ปี	กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
๗) น.ส. พรชนก ทูติ	๑๗ ปี	กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนจุฬาภรณวิทยาลัย จังหวัดชลบุรี
๘) นายกฤตเมธ หงษาชัย	๑๗ ปี	กำลังศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยามบริหารธุรกิจ กรุงเทพมหานคร
๙) น.ส. ณัฏฐา ทองเนื้อแปด	๑๖ ปี	กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสิงห์สมุทร จังหวัดชลบุรี
๑๐) น.ส.ภารดา ศิริโชติ	๑๖ ปี	กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโยธินบูรณะ กรุงเทพมหานคร

๔.๑ การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา

จากการศึกษาและรวบรวมหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานจิตอาสาและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยพบว่าเยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตถ์จรรย์ มีการประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการทำงานจิตอาสาในรูปแบบของการทำกิจกรรมเพื่อสังคมตามที่ได้เรียนรู้มาจากรุ่นค่าย เช่น การถ่ายภาพนิ่ง การถ่ายภาพยนตร์ การเป็นพิธีกร และการบทความ รวมถึงการ

ช่วยเหลือสังคมในรูปแบบกิจกรรมอื่นๆ เช่น การรณรงค์เลิกเหล้า การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สามารถวิเคราะห์ตามหลักพุทธรธรรมได้ดังนี้

๔.๑.๑ การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัทศจรย์ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานจิตอาสาในเรื่องของทานและอิตถจริยา ว่ามีความยินดีในการให้ทาน และการให้ทานนี้ปรากฏออกมาในรูปแบบการให้ข้อมูล ความคิด การลงแรง และการร่วมกันทำโครงการที่เป็นประโยชน์เพื่อสังคม นอกจากนี้เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัทศจรย์ มีความขวนขวายที่จะกระทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะคำกล่าวในบทสัมภาษณ์ของนางสาวसानฝัน บุญสอนที่บอกว่า “ถ้าว่างก็มาเลย เพราะชอบงานค่ายเยาวชน SOS อยู่แล้วอยู่บ้านก็ไม่ได้ทำอะไรที่มีประโยชน์” ได้แสดงให้เห็นถึงความประสงค์ทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคมในช่วงปิดภาคเรียน และต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นในสังคม และมีคำพูดของเยาวชนอื่นที่แสดงไว้ในบทสัมภาษณ์คือ “หากมีเพื่อนสงสัยเรื่องเทคนิคการถ่ายภาพหรือการใช้แสงจะบอกข้อมูลทันที”^๑ “มาช่วยงานโปรโมทหนังสือที่เสถียรธรรมสถาน”^๒ “รวมกลุ่มกับเพื่อน SOS ทำโครงการลดอุบัติเหตุช่วงปิดเทอม”^๓ “ถ้าว่างก็มาเลย เพราะชอบงานค่าย SOS อยู่แล้วอยู่บ้านก็ไม่ได้ทำอะไรที่มีประโยชน์”^๔ “ช่วงปิดเทอมจะมาช่วยงานที่เสถียรธรรมสถานตลอด”^๕

ในส่วนนี้สอดคล้องกับองค์ประกอบของการทำงานจิตอาสาที่ รองศาสตราจารย์ ศุภรัตน์ รัตนมุกข์ ได้กล่าวไว้ว่าเป็นการเลือกที่จะกระทำ โดยไม่ใช่ภาระหน้าที่ และไม่หวังผลตอบแทน เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นในสังคม^๖ ซึ่งเยาวชน SOS เหล่านี้เลือกที่จะกระทำงานจิตอาสา โดยไม่ใช่ภาระหน้าที่ของตนเอง และไม่ได้หวังผลตอบแทนจากการกระทำนั้นๆ

๔.๑.๒ การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัทศจรย์ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานจิตอาสาในเรื่องของฉันทะ โดยแสดงให้เห็นถึงความ

^๑ สัมภาษณ์เชิงลึก นายสุระ บุญเผย วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๓.๐๐ น.

^๒ สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวพรชนก ทูติ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๔.๐๐ น.

^๓ สัมภาษณ์เชิงลึก นายณัฐวุฒิ สารทอง วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๙.๐๐ น.

^๔ สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวसानฝัน บุญสอน วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๙.๐๐ น.

^๕ สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวณรภัท ทองเนื้อแปด วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๒๑.๐๐ น.

^๖ ศุภรัตน์ รัตนมุกข์, ระบบการบริหารจัดการ งานอาสาสมัคร ศึกษารณิ : มูลนิธิพุทธเจ้า ได้วัน, หน้า ๑๓-๑๔.

ปรารถนาที่จะทำในงาานนั้นๆ และแสดงออกทางความชอบส่วนตัวในสถานที่และกิจกรรมที่ชอบหรือถนัดก่อน หลังจากนั้นจึงออกมาในรูปแบบของการทำประโยชน์เพื่อสังคมในที่สุด เยาวชนมีศักยภาพในตนเองและจะสะท้อนออกมาในรูปแบบของพฤติกรรม ดังนั้นหากสามารถดึงศักยภาพ ความสามารถหรือความถนัดของเยาวชนออกมาแล้ว เยาวชนเหล่านั้นสามารถนำความถนัดของตนเองทำประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติได้^{๙๗} เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัทศจรยัจำนวนหนึ่งพบว่าตนเองมีความสามารถในการใช้กล้องถ่ายภาพยนตร์ รวมถึงการใช้แสงและมุมกล้องต่างๆ และที่เสถียรธรรมสถานให้ออกาสเยาวชนเหล่านี้ในการใช้ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ ทำให้เยาวชนเกิดความภูมิใจในตนเอง ดังคำพูดที่ว่า “วันเสาร์อาทิตย์ชอบเข้ามาช่วยที่มธรรมนิเทศของเสถียรธรรมสถานในเรื่องการถ่ายทอดสดรายการ”^{๙๘} และบางคนได้นำความสามารถของตนเองไปสร้างอาชีพและมีรายได้เพื่อใช้สอยส่วนตัว ดังมีคำพูดที่แสดงไว้ในบทสัมภาษณ์คือ “ได้งานในกองถ่ายภาพยนตร์ของบริษัท ฟิโนมีน่า”^{๙๙}

บทสัมภาษณ์ของเยาวชน SOS นี้สอดคล้องกับคำอธิบายในเรื่องฉันทะ ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่าเป็นความชอบ ความพอใจ ความอยากในสิ่งที่เป็นกุศล และเป็นสิ่งที่ดีงาม^{๑๐๐} เยาวชนเหล่านี้สามารถประยุกต์ใช้ฉันทะให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ได้อย่างดีเยี่ยม

๔.๑.๓ การประยุกต์หลักพรหมวิหาร ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัทศจรยัได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานจิตอาสาในเรื่องของเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่นคือการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายในยามที่พวกเขาลำบากด้วยความเมตตาและกรุณา มีความยินดีเมื่อเขามีสุข ไม่ทุกข์ รวมถึงการรักษาอุเบกขาเพื่อความสุขของตนเองด้วย ดังมีคำพูดที่เยาวชนได้แสดงไว้ในบท

^{๙๗} พิมพาภรณ์ กลั่นกลิ่น, รุติมา สุขเลิศตระกูล, **ทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.cmnrb.org/cmnrb/files/ann_01_28022008.pdf (๑ มิถุนายน ๒๕๕๕).

^{๙๘} สัมภาษณ์เชิงลึก นายกฤตเมธ หงษาชัย วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๒๐.๐๐ น.

^{๙๙} สัมภาษณ์เชิงลึก นายสุระ บุญเผย วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๓.๐๐ น.

^{๑๐๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๔๙๓.

สัมภาษณ์คือ “ถึงเป็นเด็กก็อยากช่วยเหลือสังคม”^{๑๑} “ถ้างานนี้ต้องการคนช่วยจริงๆ แล้วคนไม่พอ เราก็ต้องไปให้ได้”^{๑๒} “เห็นน้องๆมีความสุข เราก็ดีใจ”^{๑๓} “หากคนในสังคมไม่ช่วยเหลือกัน ไม่เสียใจเพราะเป็นเรื่องส่วนบุคคล”^{๑๔} “เราต้องยอมรับว่าคนเราต่างความคิดกัน”^{๑๕}

บทสัมภาษณ์ของเยาวชน SOS นี้ตรงกับคำอธิบายหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ซึ่งสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) เป็นหลักธรรมที่เป็นที่อยู่แห่งความดีและความสุข ในการนำไปปฏิบัตินั้น ขั้นแรกให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ไปในสัตว์และบุคคลทั้งหลายคือเมตตา จากนั้นเมื่อทราบว่าเขามีความทุกข์ความเดือดร้อนก็ช่วยบรรเทาทุกข์คือกรุณา จากนั้นเมื่อเห็นว่าเขาไม่สุขไม่ทุกข์ก็ยินดีคือมุทิตา สุดท้ายเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำก็วางเฉยคืออุเบกขา^{๑๖} ซึ่งเยาวชน SOS เหล่านี้เป็นผู้มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น คือการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายในยามที่พวกเขาลำบากด้วยความเมตตาและกรุณา ช่วยบรรเทาความทุกข์ยากที่เกิดขึ้น และยอมรับในความคิดที่ต่างกัน

๔.๑.๔ การประยุกต์หลักพรหมวิหาร ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัศจรรย์ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานจิตอาสาในเรื่องของจาเคะ โดยมีการเสียสละประโยชน์ส่วนตน พร้อมช่วยเหลือผู้อื่น และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดังคำพูดที่นางสาวณรรภัท ทองเนื้อแปด แสดงไว้ในบทสนทนาคือ “รู้สึกตัวเองเสียสละเป็น ให้เป็น แต่ก่อนเห็นแก่ตัวมาก”^{๑๗} และเยาวชนมีความยินดีและเต็มใจที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ดังคำพูดของนางสาวसानฝัน บุญสอน ที่พูดว่า “ยินดีที่จะให้ ยินดีทำเพื่อผู้อื่นมากขึ้น”^{๑๘}

นอกจากนี้ยังได้รับการยืนยันจากผู้ใกล้ชิดเยาวชน SOS ถึงความเสียสละของเยาวชนเหล่านี้ด้วย เนื่องจากเยาวชนเหล่านี้สามารถใช้เวลาว่างในช่วงหลังเลิกเรียน วันหยุด หรือช่วงปิดเทอมเพื่อการพักผ่อนหรือทำกิจกรรมรื่นเริงที่ตนเองปรารถนาได้ แต่พวกเขาเลือกที่จะ

^{๑๑} สัมภาษณ์เชิงลึก นายพชร ชยธวัช วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.

^{๑๒} สัมภาษณ์เชิงลึก นายกฤตเมธ หงษาชัย วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๒๐.๐๐ น.

^{๑๓} สัมภาษณ์เชิงลึก นายสุระ บุญเผย วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๓.๐๐ น.

^{๑๔} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวภารดา ศิริโชติ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๒๐.๐๐ น.

^{๑๕} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวพรชนก ทูติ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๔.๐๐ น.

^{๑๖} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), **รวมธรรมะ**, หน้า ๑๙๕-

๒๐๓.

^{๑๗} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวณรรภัท ทองเนื้อแปด วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๒๑.๐๐ น.

^{๑๘} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวसानฝัน บุญสอน วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๙.๐๐ น.

เสียสละตนเองและเวลามาช่วยงานค่ายเยาวชน SOS ดังคำพูดของประธานที่ปรึกษาค่ายเยาวชน SOS ที่กล่าวว่า “พวกน้องๆ มาช่วยงานค่ายอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย รู้สึกได้ถึงความเสียสละของพวกเขาจริงๆ”^{๑๙}

ทั้งนี้ความเสียสละของเยาวชน SOS สอดคล้องกับข้อความที่ พระไพศาล วิสาโล กล่าวไว้ว่า จิตอาสาเป็นงานที่พร้อมจะสละแรงกาย ความสามารถ สติปัญญาและเวลาเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นในสังคม เป็นจิตที่เป็นสุขเมื่อได้ทำความดี ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบเห็นผู้ประสบกับความทุกข์ยาก^{๒๐} ซึ่งเยาวชน SOS เหล่านี้มีการเสียสละประโยชน์ส่วนตน พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลืองานหรือกิจกรรมจิตอาสา อย่างเต็มที่ เต็มความสามารถเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นในสังคม

๔.๑.๕ การประยุกต์หลักสาราณียธรรม ๖ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัทศวรรย์ ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานจิตอาสาในเรื่องของเมตตาภาวกรรม เมตตาวิกรรม เมตตาโมกกรรม และสาธารณโภคิตา โดยแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีจิตอาสาพร้อมช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อความสงเคราะห์กันในสังคมและเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม จากคำพูดของนายณัฐวุฒิ สารทองที่ว่า “อยากใช้ชีวิตให้มีประโยชน์ต่อสังคมในขณะที่มีกำลังทำได้” แสดงให้เห็นว่าเยาวชนตระหนักรู้ว่าขณะนี้ตนเองอยู่ในวัยที่มีกำลังกายแข็งแรงพร้อมที่จะทำประโยชน์แก่สังคมอย่างเต็มที่ จึงมีความประสงค์กระทำงานจิตอาสา ดังคำพูดที่เยาวชน SOS แสดงไว้ในบทสัมภาษณ์คือ “อะไรที่เห็นว่าเป็นงานที่ยังไม่มีคนทำ จะรีบเข้าไปช่วย”^{๒๑} “ถ้าเห็นคนไม่ช่วยเหลือกัน หากมีโอกาสจะเข้าไปแนะนำอย่างเป็นมิตร”^{๒๒} “ชวนเพื่อนที่มหาวิทยาลัยจัดค่ายอาสาตอนปิดเทอมและชวนมาเสถียรธรรมสถาน”^{๒๓} “อยากใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์”^{๒๔} “อยากใช้ชีวิตให้มีประโยชน์ต่อสังคมในขณะที่มีกำลังทำได้”^{๒๕}

^{๑๙} สัมภาษณ์เชิงลึก นายเอกสิทธิ์ บุญมาก, ประธานที่ปรึกษาค่าย, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๕

เวลา ๑๕.๐๐ น.

^{๒๐} พระไพศาล วิสาโล, *เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน*, หน้า ๕.

^{๒๑} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวชนากานต์ บุญสนิท วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.

^{๒๒} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวณภัท ทองเนื้อแปด วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๒๑.๐๐ น.

^{๒๓} สัมภาษณ์เชิงลึก นายพชร ชยธวัช วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.

^{๒๔} สัมภาษณ์เชิงลึก นายสุระ บุญเผย วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๓.๐๐ น.

^{๒๕} สัมภาษณ์เชิงลึก นายณัฐวุฒิ สารทอง วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๙.๐๐ น.

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นของเยาวชน SOS เห็นได้ว่าพวกเขาเป็นผู้มีจิตอาสาพร้อมช่วยเหลือผู้อื่น มีการความสงเคราะห์กันในสังคม หมู่คณะและเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม แม้เป็นเพียงเยาวชน แต่กลับมองว่าเยาวชนเป็นวัยที่มีกำลังกายแข็งแรงพร้อมที่จะทำประโยชน์แก่สังคมอย่างเต็มที่ จึงมีความประสงค์กระทำงานจิตอาสา

๔.๒ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากการศึกษาและรวบรวมหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับผู้อื่นอันเกี่ยวเนื่องมาจากการทำงานจิตอาสาและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยพบว่าเยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัตถกรรมมีการประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในรูปแบบของการทำกิจกรรมจิตอาสาร่วมกันทั้งกับเยาวชน SOS ด้วยกันรวมถึงขยายผลการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในชุมชนและสถานศึกษา ทั้งนี้การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นข้อสังเกตที่เยาวชน SOS เห็นการเติบโตภายในตนเองหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมงานจิตอาสาในฐานะพี่ต้นน้ำ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สามารถวิเคราะห์ตามหลักพุทธธรรมได้ดังนี้

๔.๒.๑ การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัตถกรรมได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานร่วมกับผู้อื่นในเรื่องของปิยวาจา โดยเยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัตถกรรมมีความตระหนักรู้ในเรื่องการใช้คำพูดอ่อนหวาน ก่อให้เกิดไมตรี เพื่อประโยชน์สูงสุดของการทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังคำพูดของนางสาวชนากานต์ บุญสนธิ ที่กล่าวว่า “คิดอย่างรอบคอบก่อนพูดหรือแสดงความคิดเห็น”^{๒๖} และ “รู้จักคิดก่อนพูด”^{๒๗} เหตุด้วยการทำงานร่วมกันอาจมีเหตุให้ผิดใจกันด้วยคำพูดได้ การคิดอย่างรอบคอบก่อนพูดจึงเป็นข้อสำคัญที่เยาวชนได้นำมาประยุกต์

ทั้งนี้การใช้คำพูดอ่อนหวาน ก่อให้เกิดไมตรี ของเยาวชน SOS สอดคล้องกับการใช้วาจาที่พระพุทธเจ้าทรงกล่าวไว้เรื่องการใช้วาจา ซึ่งปรากฏในอภยราชกุมารสูตร ตอนที่อภยราชกุมารทูลถามพระพุทธเจ้าเรื่องการใช้วาจา พระองค์ตรัสตอบว่า เราไม่ควรกล่าววาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น^{๒๘} ซึ่งเยาวชน SOS เหล่านี้มีการพัฒนาทักษะการพูดการใช้วาจาที่เหมาะสมและสุภาพ ใช้คำพูดอ่อนหวาน ก่อให้เกิดไมตรี เพื่อประโยชน์สูงสุดของการทำงานร่วมกับผู้อื่น

^{๒๖} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวชนากานต์ บุญสนธิ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.

^{๒๗} สัมภาษณ์เชิงลึก นายพชร ชยธวัช วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.

^{๒๘} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๖/๘๗.

๔.๒.๒ การประยุกต์หลักพรหมวิหาร ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัตถกรรมได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานร่วมกับผู้อื่นในเรื่องของอุเบกขา โดยเยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัตถกรรมมีการรักษาอุเบกขาเพื่อความสุขของตนเองด้วย เนื่องจากการทำงานร่วมกับผู้อื่น ต้องประสบกับการไม่พอใจหรือไม่ถูกใจกับการกระทำของบางคนหรือบางกลุ่ม การวางอุเบกขาจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุขกับการทำงานได้คำพูดที่แสดงไว้ในบทสนทนาคือ “มีน้องๆบางคนมาค่าย SOS แล้วหนีกลับบ้าน เราเข้าใจเขา ไม่โกรธ ความสนใจแต่ละคนต่างกัน บางคนก็ถูกพ่อแม่บังคับให้มา เขาก็ไม่ชอบ เวลาผมเห็นน้องๆในค่ายยิ้ม มีความสุข ก็ดีใจไปด้วย เหนื่อยเดียวก็หาย”^{๒๙}

เยาวชน SOS เหล่านี้มีการนำข้อธรรมอุเบกขา มาปรับใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อความสุขของตนเอง เมื่อต้องประสบกับการไม่พอใจหรือไม่ถูกใจกับการกระทำของบางคนหรือบางกลุ่ม และเพื่อความสงบสุขของหมู่คณะที่ทำงานร่วมกัน

๔.๒.๓ การประยุกต์หลักมรอาสธรรม ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สื่อมหัตถกรรมได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานร่วมกับผู้อื่นในเรื่องของสัจจะ โดยแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีสัจจะทั้งต่อตนเองและคนรอบข้าง เป็นคนจริงจังต่อเป้าหมายซึ่งเป็นผลให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในค่ายเยาวชน SOS ได้เป็นอย่างดี โดยไม่สร้างปัญหาให้เพื่อนร่วมค่าย การเป็นผู้พูดจริง ทำจริง จะทำให้เยาวชนเป็นที่เชื่อถือต่อคนรอบข้างซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้เยาวชนบางคนได้รับการร้องขอจากบุคคลในครอบครัวให้มาร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชน SOS ในเบื้องต้นตัวเยาวชนไม่มีความประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรมค่าย แต่เพื่อต้องการรักษาคำพูดที่ให้ไว้จึงอยู่ครบครบกระบวนการค่าย และในที่สุดเยาวชนผู้นี้ได้เป็นหนึ่งในพี่ต้นน้ำของค่ายต่อมา และเป็นผู้มีจิตอาสาช่วยงานของเสถียรธรรมสถานและของสถาบันการศึกษาอีกด้วย ดังคำพูดที่แสดงไว้ในบทสนทนาคือ “ตอนแรกไม่ยอมมาค่าย แต่แม่ขอให้มา ผมรับปากแม่แล้วก็ต้องอยู่ให้ได้”^{๓๐}

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น เห็นได้ว่าเยาวชน SOS มีการประยุกต์ข้อธรรมสัจจะ เพื่อการทำงานร่วมกัน เนื่องด้วยการรักษาคำพูดทั้งต่อตนเองและคนรอบข้าง การเป็นคนจริงจังต่อเป้าหมายซึ่งเป็นผลให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น จะทำให้เยาวชนเป็นที่เชื่อถือต่อคนรอบข้าง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น

^{๒๙} สัมภาษณ์เชิงลึก นายสุระ บุญเผย วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๓.๐๐ น.

^{๓๐} สัมภาษณ์เชิงลึก นายพชร ชยธวัช วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.

๔.๒.๔ การประยุกต์หลักสารานิยธรรม ๖ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตศวรรย์ ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานร่วมกับผู้อื่นในเรื่องของทิวทัศน์สามัญญตา โดยพบว่า เยาวชนมีการปรับตัวเข้าหากัน เนื่องจากเยาวชนมาจากภูมิหลังที่แตกต่างกันทั้งด้านครอบครัว อุปนิสัยและการศึกษา การมีความเห็นชอบร่วมกันทั้งต่อหน้าและลับหลังจึงเป็นข้อสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังที่นายสุระ บุญเผย กล่าวไว้ว่า “ทำให้รู้จักการทำงานร่วมกัน การฟังอย่างเปิดใจและให้อภัย”^{๓๑} ทำให้ทราบว่าเยาวชนได้เรียนรู้การฟังอย่างเปิดใจ อย่างไร้อคติ รวมถึงทำให้การทำงานร่วมกันสำเร็จลง ดังคำพูดของนายพชร ชยธวัช ที่แสดงไว้ในบทสัมภาษณ์คือ “ทำงานเป็นกลุ่ม มีปัญหาเกิดขึ้นได้ตลอด ต้องคุยกัน ปรึกษากัน”^{๓๒}

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับการยืนยันจากผู้ใกล้ชิดในเรื่องการประยุกต์ใช้ทิวทัศน์สามัญญตา ของเยาวชนเหล่านี้ โดยนายเอกสิทธิ์ บุญมาก ประธานที่ปรึกษาค่าย ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังต่อไปนี้ คือ “เราพบว่าเขาเป็นเด็กที่รู้จักฟังด้วยใจได้ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากวันแรกที่มาค่าย ๘ จนถึงวันนี้ที่เป็นหนึ่งในทีมพี่ต้นน้ำ”^{๓๓}

ทั้งนี้การประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรม ๖ ของเยาวชน SOS ตรงกับข้อความที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในเรื่องการแบ่งประเภทธรรมว่า สารานิยธรรม ๖ เป็นธรรมเพื่อความดีงามแห่งสังคม เป็นธรรมเพื่อส่งเสริมชีวิตที่ดีร่วมกัน^{๓๔} และเยาวชน SOS เหล่านี้ได้นำข้อธรรมที่ส่งเสริมชีวิตที่ดี และการทำงานร่วมกันร่วมมาประยุกต์ใช้ ทำให้การทำงานร่วมกันในหมู่คณะเป็นไปอย่างราบรื่น

๔.๓ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาตนเอง

จากการศึกษาและรวบรวมหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยพบว่าเยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตศวรรย์มีการประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเองอันเนื่องมาจากการทำงานจิตอาสาในรูปแบบของการทำกิจกรรมเพื่อสังคมตามที่ได้เรียนรู้มาจากค่ายเยาวชน SOS รวมถึงการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบกิจกรรมอื่นๆ

^{๓๑} สัมภาษณ์เชิงลึก นายสุระ บุญเผย วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๓.๐๐ น.

^{๓๒} สัมภาษณ์เชิงลึก นายพชร ชยธวัช วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายเอกสิทธิ์ บุญมาก, ประธานที่ปรึกษาค่าย, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๕.๐๐ น.

^{๓๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๗-๒๑.

เช่น โครงการปลูกป่าชายเลน การลงพื้นที่ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย เป็นต้น ทั้งนี้การพัฒนาตนเองเป็นข้อสังเกตที่เยาวชน SOS เห็นการเติบโตภายในตนเองหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมงานจิตอาสาในฐานะพี่ต้นน้ำ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สามารถวิเคราะห์ตามหลักพุทธธรรมได้ดังนี้

๔.๓.๑ การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตศวรรย์ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาตนเองในเรื่องของสมานัตตตา โดยแสดงให้เห็นถึงการวางตัวเสมอต้นเสมอปลายให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ มีการพัฒนาตนอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าค่ายเยาวชน SOS เสร็จสิ้นแล้ว ยังคงช่วยงานจิตอาสาทุกครั้งที่มีโอกาส คำพูดของนางสาวसानฝัน บุญสอน ที่แสดงไว้ในบทสนทนาคือ “ความจริงอยากมาช่วยงานค่ายตลอดแต่ติดช่วงสอบเข้ามหาวิทยาลัยและช่วงปีหนึ่งเรียนหนัก แต่หลังจากนั้นก็มาช่วยตลอด”^{๓๕} และนางสาว ณิชภัท ทองเนื้อแปด ที่กล่าวว่า “ถึงแม้ออกจากค่ายแล้วก็ไปช่วยกิจกรรมงานจิตอาสาทุกครั้งที่มีโอกาส”^{๓๖} จะเห็นได้ว่าเยาวชน SOS รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะนักเรียนนักศึกษาที่เป็นอยู่ด้วย เนื่องจากมีภาระในการเรียน ทำให้ไม่สามารถมาช่วยงานค่ายเยาวชน SOS ได้แต่มีเมื่อมีโอกาสช่วงปิดเทอม จึงกลับมาช่วยงานค่ายเยาวชน SOS อย่างสม่ำเสมอ ทำให้ไม่เสียการเรียนและสามารถช่วยงานค่ายเยาวชน SOS ได้อย่างสบายใจ

๔.๓.๒ การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตศวรรย์ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาตนเองในเรื่องของ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา โดยแสดงให้เห็นถึงความเพียร ความมุ่งมั่น แม้มีภารกิจด้านการศึกษา แต่เยาวชนเหล่านี้สามารถจัดสรรเวลาเพื่อกระทำกิจกรรมที่ตนเองมุ่งมั่นด้วยความเพียร แม้กิจกรรมนั้นจะเป็นสิ่งใหม่ที่พวกเขาไม่เคยมีประสบการณ์ตรงมาก่อน ดังที่นายเอกพล ขุนจำนงค์ เยาวชนผู้มีความสามารถด้านดนตรีกล่าวไว้ว่า “ร่วมกับกลุ่มเพื่อนทำอัลบั้ม แต่งเพลง ทำดนตรี หาห้องอัดกันเอง”^{๓๗} นอกจากนี้ยังมีการใช้ปัญญาวางแผนและแก้ไขปัญหา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาตน ดังคำพูดที่ว่า “มองปัญหาเป็นเรื่องธรรมดา ค่อยๆหาทางแก้ไขอย่างมีสติ”^{๓๘} และ “นึ่งก่อน หากทำอะไรอยู่ก็ทำให้เสร็จ แล้วค่อยมาแก้ไขปัญหา”^{๓๙} นอกจากนี้มีคนรอบข้างบางคนไม่เข้าใจงานจิตอาสาที่เยาวชน

^{๓๕} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวसानฝัน บุญสอน วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๙.๐๐ น.

^{๓๖} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวณิชภัท ทองเนื้อแปด วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๒๑.๐๐ น.

^{๓๗} สัมภาษณ์เชิงลึก นายเอกพล ขุนจำนงค์ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๙.๐๐ น.

^{๓๘} สัมภาษณ์เชิงลึก นายพชร ชยธวัช วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.

^{๓๙} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวชนากานต์ บุญสนธิ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.

SOS กระทำอยู่ โดยมองว่าเป็นงานที่ทำแล้วไม่ได้เกิดประโยชน์ใดๆ ต่อตนเอง แต่เยาวชนเหล่านี้ยังคงมุ่งมั่นทำงานนี้ต่อไปคำพูดที่แสดงไว้ในบทสนทนาคือ “ชอบงานจิตอาสาอยู่แล้ว เลยมุ่งมั่นทำต่อไป ญาติบางคนมองว่าเราทรมานตัวเองผมก็ไม่ว่าอะไรเพราะอธิบายแล้วเขาก็ไม่เข้าใจ”^{๔๐} จะเห็นได้ว่าเยาวชน SOS เห็นประโยชน์ของงานจิตอาสาที่ทำอยู่เช่น การทำดนตรี การปลูกป่า รวมถึงมั่นใจในความรู้ ความสามารถของตนเอง มีความพยายามที่จะทำงานนั้นๆ และสามารถวางแผน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรอบคอบ

๔.๓.๓ การประยุกต์หลักพรหมวิหาร ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตศวรรย์ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาตนเองในเรื่องของอุเบกขา โดยมีการพัฒนาตนเองจากการนำหลักธรรมอุเบกขามาใช้ ทั้งๆที่การเตรียมกิจกรรมในค่ายต้องใช้การระดมความคิด สติปัญญา และแรงงาน หากเมื่อน้องเยาวชนในค่ายบางคนต้องการกลับบ้านก่อนเพราะไม่ชอบกิจกรรมที่วางไว้ หรือเป็นเพราะกิจกรรมที่จัดไว้ไม่ตรงกับความต้องการของ หากเยาวชนค่าย SOS ยังคงสามารถวางใจให้มีความสุขได้ ดังคำพูดที่แสดงไว้ในบทสนทนาของนายสุระ บุญเผย คือ “ผมเข้าใจบางคนทีหนึ่งกลับไปเพราะเขาคาดหวังมาเรียนเด่นอย่างเดียว แต่กิจกรรมเรามีหลายอย่างทั้งสวดมนต์ ตื่นเช้า เขาไม่ชอบ ผมไม่โกรธหรอก”^{๔๑}

๔.๓.๔ การประยุกต์หลักขวาธรรม ๔ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ ส้อมหัตศวรรย์ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาตนเองในเรื่องของทมะ และขันติ โดยแสดงให้เห็นถึงการฝึกตน การปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องของตนเองและความอดทน ไม่ทอดยต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในชีวิตทั้งการเรียนและการทำงาน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาตนเอง ดังเห็นได้จากบทสนทนาของนายเอกพล ขุนจำนงค์ ที่ว่า “แต่ก่อนผมไม่เห็นความผิดตัวเอง ตอนนี้เห็นมากขึ้น ยอมรับผิดเป็น”^{๔๒} การพบข้อบกพร่องของตนเอง และหาทางปรับปรุงแก้ไขเป็นการเรียนรู้ในการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อบุคคลนั้นจะได้ครองตนให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้เยาวชน SOS พบว่าตนเองได้ปรับปรุงนิสัยส่วนตัวที่ไม่ดี ให้ดียิ่งขึ้น ดังที่แสดงในบทสนทนาคือ “แต่ก่อนเป็นคนเฉื่อยๆ ตอนนี้กระตือรือร้นมากขึ้น”^{๔๓} การไม่ทอดยต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในชีวิตทั้งการเรียนและการทำงาน รวมถึงการรู้จักวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่เยาวชนเหล่านี้ได้เรียนรู้

^{๔๐} สัมภาษณ์เชิงลึก นายณัฐวุฒิ สารทอง วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๙.๐๐ น.

^{๔๑} สัมภาษณ์เชิงลึก นายสุระ บุญเผย วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๓.๐๐ น.

^{๔๒} สัมภาษณ์เชิงลึก นายเอกพล ขุนจำนงค์ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๙.๐๐ น.

^{๔๓} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวพรชนก ทูติ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๔.๐๐ น.

ผ่านค่ายเยาวชน SOS ดังคำพูดที่แสดงไว้ในบทสัมภาษณ์ คือ “บางทีก็ท้อกับปัญหา แต่ก็อดทน เรียนรู้ต่อไป”^{๔๔} “ฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นก่อน แล้วค่อยๆ คิดแก้ไข”^{๔๕} “ค่อยๆ คิดแก้ไขอย่างมีสติ ไม่รีบ”^{๔๖} “ค่อยๆ คิดแก้ไข หาสาเหตุให้ได้ก่อน”^{๔๗}

สรุปได้ความว่าเยาวชน SOS ได้พัฒนาตนเองจากการฝึกตัวเอง จากการที่ตั้งใจกระทำงานนั้นๆ พวกเขาตั้งเป้าหมายไว้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง ฝึกฝน เพิ่มพูนทักษะต่างๆ และอดทนต่ออุปสรรค ความลำบาก รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

๔.๓.๕ การประยุกต์หลักสารานุกรม ๖ เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สี่หมัศจรรย์ ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาตนเองในเรื่องของสี่สามัญญตา โดยประพัตติน สุจริต ตามระเบียบวินัยของหมู่คณะ ดังเห็นได้ว่าเยาวชนพบว่าตนเองมีระเบียบวินัยมากขึ้นซึ่งจะทำให้มีการพัฒนาตนเองเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข ทั้งนี้การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะต้องอาศัยการเคารพระเบียบที่ตั้งไว้และการมีวินัยในตนเองเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะนั้นจะให้เกิดความสามัคคีและเป็นสุขดังคำพูดของนายพชร ชยธวัช ที่แสดงไว้ในบทสนทนาคือ “สามารถจัดการชีวิตตนเองได้ดี มีระเบียบวินัยต่อตนเองมากขึ้น”^{๔๘} เยาวชนบางคนไม่เคยตื่นเช้าตรู่เวลา ๕.๐๐ น. เพื่อสวดมนต์ทำวัตรเช้า แต่เมื่อเข้าร่วมอยู่ด้วยกัน พวกเขาต้องรักษาระเบียบวินัยที่ทางค่ายเยาวชน SOS ตั้งขึ้น เพื่อการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มา และเยาวชนเหล่านี้สามารถปรับตนเอง และรักษากฎระเบียบได้เป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า เยาวชน SOS รุ่นค่าย ๘ สี่หมัศจรรย์ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านพฤติกรรมและการเติบโตภายในดีขึ้น หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา ทั้งกิจกรรมที่จัดโดยค่ายเยาวชน SOS และเสถียรธรรมสถาน ทั้งนี้เพราะกระบวนการในค่ายเยาวชน SOS ที่มีกิจกรรมส่งเสริมการทำงานกลุ่มร่วมกัน การค้นหาศักยภาพ และความสามารถของตัวเยาวชน รวมถึงการได้รับการหล่อหลอมจิตใจจากกิจกรรมในค่าย การเห็นตัวอย่างจากพี่ต้นน้ำในค่าย การให้ธรรมะและคำสั่งสอนจากแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุต รวมถึงการ

^{๔๔} สัมภาษณ์เชิงลึก นายกฤตเมธ หงษาชัย วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๒๐.๐๐ น.

^{๔๕} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวพรชนก ทูติ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๔.๐๐ น.

^{๔๖} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวณรรักษ์ ทองเนื้อแปด วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๒๑.๐๐ น.

^{๔๗} สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวภารดา ศิริโชติ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๒๐.๐๐ น.

^{๔๘} สัมภาษณ์เชิงลึก นายพชร ชยธวัช วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.

สนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาจากครอบครัวของเยาวชนเอง สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญให้เยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านพฤติกรรมและการเติบโตภายในดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ผู้วิจัยได้ประมวลการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาข้างต้นออกมาในรูปแบบตารางด้านล่างนี้ โดยมีเครื่องหมาย ● ในช่องแสดงความเกี่ยวข้องโดยตรงและเครื่องหมาย ◐ ในช่องแสดงความเกี่ยวข้องทางอ้อม

ตารางเปรียบเทียบหลักพุทธธรรมกับการทำงานจิตอาสา

หลักพุทธธรรม และข้อศึกษา	องค์ประกอบของ หลักพุทธธรรม	การทำงาน จิตอาสา	การทำงาน ร่วมกับผู้อื่น	การพัฒนา ตน
สังคหวัตถุ ๔	ทาน	●	◐	◐
	ปิยวาจา	◐	●	◐
	อตถจริยา	●	◐	◐
	สมานัตตตา	◐	◐	●
อิทธิบาท ๔	ฉันทะ	●	◐	●
	วิริยะ	◐	◐	●
	จิตตะ	◐	◐	●
	วิมังสา	◐	◐	●
พรหมวิหาร ๔	เมตตา	●	◐	◐
	กรุณา	●	◐	◐
	มุทิตา	●	◐	◐
	อุเบกขา	●	●	●
ฆราวาสธรรม ๔	สัจจะ	◐	●	◐
	ทมะ	◐	◐	●
	ขันติ	◐	◐	●
	จาคะ	●	◐	◐
สาราณียธรรม ๖	เมตตากรรม	●	◐	◐
	เมตตาวจีกรรม	●	◐	◐
	เมตตามโนกรรม	●	◐	◐
	สาธารณโกคิตา	●	◐	◐
	สัสสสัมมัญญตา	◐	◐	●
	ทิมฺมูสิสัมมัญญตา	◐	●	◐

